

Валківщина:

Музей у

Напередодні Дня Незалежності України Валківський краєзнавчий музей, розташований на західній околиці Харківщини на межі з Полтавищиною, відзначив свій 20-річний ювілей. Колектив вирішив приурочити до цієї дати фольклорно-мистецьке свято, яке так і називатиметься "День народження музею". На свято очікували багато почесних гостей, серед яких і харківські літератори, котрі є "батьками" нашого музейного закладу. Це саме вони, виконуючи заповіт класика української літератури **Петра Панча**, у серпні 1992 р. посприяли появі розпорядження про створення в районі музею.

"Усі ми смертні, але народ наш і наш сливовий край безсмертні. І кривдно: ми так мало про нього написали. І ще кривдно, що наші Валки не мають навіть маленького краєзнавчого музею. Хіба не заслужили?..." Це слова **Петра Панча**. Взято їх із листа, адресованого наприкінці 1930-х іншому знаменитому валківчанину — **Василію Минку**. Варто зазначити, що Петро Йосипович доклав чимало зусиль, аби свою мрію втілити в життя. Саме завдяки мудрості, авторитету, наполегливості письменника-земляка музей на його батьківщині все-таки почав набирати конкретних обрисів. **Петро Панч** не лише послідовно відстоював, зокрема перед валківським начальством, думку про необхідність його створення, а склав коротку наукову концепцію музею, передав для майбутньої колекції цінні експонати.

Однак відвідати омріяний музейний заклад на малій батьківщині **Петрові Панчу** так і не судилося, бо відкриття його на громадських засадах застало письменника на смертному одрі. Освячувати довгожданий музей приїхав тоді у Валки інший талановитий земляк — **Василь Минко**. Василь Петрович, до речі, не обмежився самими напутніми словами, а поповнив музейну колекцію цінними експонатами, в числі яких був ескіз картини видатного **Сергія Васильківського** "Козак на варті".

Думалось тоді, що найважче позаду і далі проблем не буде — музей назавжди посяде своє гідне місце в житті Валківщини. На жаль, сталося інакше. Через десятиліття громадський острівець краєзнавства тихо і непомітно припинив своє існування.

Як не сумно в цьому зізнаватися, але першими спохопилися, дізнавшись про кончину народного музею, не у Валках, а у Харкові. Така стурбованість українських письменників була цілком закономірною, адже минувшина Валківщини, плеяда знаменитостей, чие життя пов'язане із

цим краєм, викликають захоплення будь-якої освіченої людини. Назву лише кілька прізвищ людей, у біографії яких є "валківський слід" — **Григорій Сковорода, Павло Грабовський, Марія Заньковецька, Леонід Булаховський, Костянтин Паустовський, Валентина Сєрова, Віктор Кочевський** та багато інших.

Давня й благодатна валківська земля, на гербі якої вміщено три сливи, здавна славиться не лише розкішними садами та родючими ґрунтами, а й видатними пам'ятками історії та культури. Чого вартий самий лише Перекопський вал, із назвою якого пов'язана назва містечка. Найсміливіші з істориків датують час його появи задовго до Різдва Христового, хоча останнього слова з цього приводу досі ще не сказано.

Чимало незвіданого таїть у собі відкриття, зроблене експедицією Інституту археології НАН України, що стало сенсацією в науковому світі. У похованні скіфського періоду, виявленому біля селища Старий Мерчик влітку 1999-го, археологи знайшли чимало унікальних речей, які вказують на перебування тут маловивченого племені меланхленів, описаного ще **Геродотом**. Без перебільшення можна стверджувати, що кожен клаптик валківської землі зберігає в собі подих тисячоліть. Розташована на гребені вододілу басейнів Дніпра і Дону, який здавна іменується Муравським шляхом, вона самою природою приречена бути в центрі багатьох історичних подій.

Цікавим є і такий факт. Валки, що виникли на вісім років раніше від Харкова, часто ставили останньому за приклад. Скажімо, в своєму "Историко-статистическом описании Харьковской епархии" Філарет (**Д. Гумілевський**) зазначає, що тривалий час за рівнем благоустрою наше місто істотно переважало Харків — було значно чистішим та ошатнішим. Приміром, якщо в 1845 р. Валки мали два бульвари, Харків — лише один, і той розбитий за особистим наказом **Миколи I**. Серед найкращих у губернії називав наше місто **Г. Квітка-Основ'яненко**: "*Валки вистраиваются порядочно, — із симпатією писав він у 1838 р., — имеют улицы и площади правильные, расположенные между отлогостей гор и прудов. Сады и окрестности, составляя со всех сторон приятную картину, служат городу украшением*".

Свого часу ходили чутки, що навіть перший у Східній Україні університет збиралися будувати не у Харкові, а у Валках. Доречно нагадати, що одним із перших ректорів зазначеного університету став уродженець Валок, знаменитий математик **Андрій Федорович Павловський**...

СЛИВОВОМУ Краї

А що ж комунальний музей, якому належить бути візитівкою Валківщини? Переживши 15-річчя важкої скрути, він таки діждався кращих часів. 14 вересня 2007 р. наш музей урочисто відкрив двері для відвідувачів в одному з історичних будинків, спеціально для нього реконструйованого й відремонтованого із залученням коштів Українського фонду соціальних інвестицій.

Сучасна музейна колекція, що нараховує понад 13 тис. експонатів, сформована переважно за рахунок громадських пожертвувань. Основу експозиційної роботи становляють тематичні виставки, які за п'ятирічку оглянули понад 15 тис. відвідувачів.

Музей був серед ініціаторів та організаторів святкування 350-ти та 360-річчя Валок, науково-практичних конференцій краєзнавчої тематики, виставок народної творчості, презентацій, відкритих уроків, багатьох інших цікавих заходів. За його сприянням та активної участі побачили світ більше десятка книг краєзнавчої тематики, серед яких — збірники архівних документів і матеріалів, репринтне відтворення книги дослідника Слобожанщини *Євгена Альбовського* "Валки, українний город Московского государства", регіональний довідник *Івана Лисенка* "Валківська енциклопедія", спогади академіка *Юлії Булаховської*

"Тайни Валковського дома", два документальних збірники про голодомор на Харківщині "Чорні жнива" та "Столиця відчаю", краєзнавче дослідження "Розповідають валківські будинки" та інші.

Вважаючи свій край перспективним для розвитку туризму, музейники разом із краєзнавчим активом району взялися за створення перших туристичних маршрутів, з допомогою яких відкриватимемо для земляків та гостей Валківщини пам'ятні та історичні місця, природні перлини регіону. Перший із таких маршрутів "Валки — гончарна столиця Слобожанщини" вже набув популярності серед місцевих та приїжджих туристів.

Впроваджуючи нові форми роботи з музейними предметами, нові експозиційні рішення, нові взаємини з відвідувачами, районний музей намагається щодня підтвержувати свою важливу роль у житті суспільства, свій вплив на формування позитивного іміджу як Валківщини зокрема, так і всієї України в цілому.

*Тамара Поліщук,
заслужений працівник культури України,
директор Валківського краєзнавчого музею,
м. Валки Харківської області*